

# РОЗДІЛ 1

## ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

**М. Г. Акулов**

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

### СУЧАСНІ ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ В УКРАЇНІ

*Досліджуються аспекти масштабності туризму, його зв'язків з іншими галузями економіки, які свідчать про стратегічне значення його розвитку в регіонах та в Україні. Аналізуються підходи до формування і розвитку регіонального туристичного комплексу. Перший – інтегрований і є таким, де економіка регіону зливається з економікою туризму; другий – полягає у самостійності туристичної сфери і виробленні відособленої стратегії розвитку регіонального туризму; третій – формується як співробітництво між регіонами на базі міжрегіональних рекреацій.*

*Aspects of scale of tourism, its relations with other branches of economy which testify to strategic importance of its development in regions and in Ukraine are investigated. Approaches to the formation and development of the regional tourist complex are analyzed. The first is integrated and is one where the economy of the region merges with the economy of tourism; the second is the independence of the tourism sector and the development of a separate strategy for the development of regional tourism; the third is formed as cooperation between regions on the basis of inter-regional recreation.*

Формування і розвиток регіонального туристичного комплексу (РТК) має ґрунтуватися на поєднанні ринкових і державних механізмів регулювання. В РТК держава виступає в якості окремого учасника, суб'єкта, що забезпечує більш тісну ув'язку інтересів регіону з інтересами окремих учасників. Доцільність формування РТК, планування розвитку підприємств, побудова загальної стратегії, політики і тактики ґрунтується на отриманні певного економічного ефекту за рахунок оптимізації капіталовкладень, інтегрування інноваційних процесів на просування єдиного туристського продукту території.

На основі досліджень вітчизняного та зарубіжного досвіду управління туристським комплексом можна виділити три підходи до його формування.

Перший підхід полягає в тому, що регіональна політика в деяких секторах економіки, включаючи і туризм, часто не проводиться індивідуально, а інтегрується в політику інших секторів економіки. Регіони включають в свої економічні стратегії плани розвитку туризму. Необхідність вирішення проблем туризму в загальному контексті соціально-економічного розвитку регіону обумовлюється рядом причин.

По-перше, регіональний туристський комплекс є невід'ємною частиною господарської та соціальної системи територіальної освіти. На розвиток економіки туризму роблять помітний вплив стан кредитно-грошової системи, рівень розвитку суміжних галузей економіки, сфери послуг тощо.

По-друге, розвиток туристичної індустрії вимагає концентрації значних фінансових коштів і у багатьох випадках передбачає наявність великої кількості учасників як на стадії формування інвестиційного портфеля, будівництва, реконструкції, так і на стадії функціонування підприємства.

По-третє, найбільш високі результати в плані окупності вкладеного капіталу досягаються при можливості формування конкурентоспроможного комплексного туристського продукту, що передбачає наявність розвиненої супутньої інфраструктури та спеціалізацію на всіх стадіях виробництва і реалізації туристських послуг.

Другий підхід ґрунтується на тому, що регіони, які характеризуються високою туристською привабливістю і розвиненим туристичним сектором, розробляють самостійні стратегії розвитку туризму. Цей підхід є доцільним за умови обґрунтування того, що розвиток туризму сприятиме динамічному і збалансованому розвитку адміністративно-територіальних одиниць, тому що стратегічний план – це документ, який спрямований на досягнення головної мети (в даному випадку це розвиток туристської галузі) – підвищення конкурентоспроможності території.

Третій підхід враховує, що характерною особливістю туризму є те, що місця, привабливі для туристів, знаходяться в межах більш ніж однієї адміністративної одиниці, тому необхідно розвивати співробітництво між регіонами. Розвиток туризму також передбачає координацію дій місцевої влади з державною адміністрацією на рівні району і вище. Зміцнення такої співпраці істотно збільшує можливості для розвитку туризму [1].

В процесі туристського освоєння території створення РТК неминуче і об'єктивно необхідно, тому що РТК виступає в якості більш високої стадії організації регіонального туризму [2]. Розвиток і утворення РТК полягає в переході від «осередкового» створення туристських об'єктів і продуктів до їх комплексного і цілеспрямованого будівництва і розвитку, яке ґрунтується на його стратегічному управлінні.

Також при формуванні РТК можна застосовувати апробовані світовою практикою моделі розвитку. Існують чотири моделі розвитку РТК: розвиток соціальної сфери, поліпшення середовища (міської, регіональної, територіальної тощо), економічний розвиток, стратегічне ринкове планування [3]. Використання тільки однієї з перерахованих моделей для

розвитку туристського комплексу може не дати очікуваних результатів, тоді необхідне поєднання декількох з них, або усіх чотирьох.

Метою розвитку соціальної сфери є створення якісного середовища для двох цільових ринків: 1) ринку праці, що дасть змогу працевлаштувати людей, які живуть в регіоні та створити нові робочі місця; 2) ринку потенційних споживачів туристських послуг. Тут необхідна рівновага між адекватним і привабливим громадським обслуговуванням і витратами на його утримання.

Величезне значення для розвитку регіонального туристського комплексу має поліпшення середовища. Ця модель націлена на покращення регіонального устрою, архітектурного вигляду міст і поселень, відкритих просторів, землекористування, планування вулиць, пішохідних зон, чистоти і екологічного стану.

Розвиток РТК опосередковано залежить від економічного розвитку регіонів, які його формують і інвестують. Досліджуючи зарубіжний досвід, можна обумовити розвиток моделі стимулювання економічного розвитку регіонів трьома шляхами [3]:

Перший – самостійний, має на увазі передачу контролю економічного розвитку громадськості. Рішення з розвитку приймає керівництво регіону, яке ґрунтується на обробці громадської думки.

Другий – об'єднуючий, його зміст проявляється у тому, що регіональна економіка формується на основі поєднання галузей, які функціонують на регіональному ринку.

Третій – підрядний, передбачає створення організації, акції якої купуються різними дійовими особами регіонального середовища (муніципалітетами, приватними організаціями тощо). Створена компанія контролює процеси розвитку, планує закупівлі, інвестиції, розподіляє відповідальність між учасниками і відповідає за маркетинг місця.

Масштабність туризму, його зв'язки з іншими галузями економіки свідчать про стратегічне значення його розвитку в регіональному та державному масштабі. Розвиток РТК вимагає регулювання, пропорційності і оптимального поєднання економічного, соціально-культурного та екологічного потенціалу. Регіональне управління розвитком туристського комплексу має бути спрямоване на зниження негативних і зростання позитивних наслідків його розвитку.

Головними управлінськими аспектами розвитку РТК на сучасному етапі є взаємодія і поєднання державних і регіональних програм, встановлення оптимальних співвідношень у динаміці змін, що відбуваються. У відповідності з цим регіональний туристський розвиток як

забезпечення стабільності, збалансованості та соціальної орієнтації функціонування регіональних туристських комплексів у межах територіальних утворень неможливий без орієнтованих на соціально-економічні пріоритети системних перетворень, тобто без прагнення до структурної збалансованості; створення відсутніх ланок управління; подолання деструктивності окремих елементів; стимулювання внутрішніх і міжрегіональних територіальних зв'язків.

**Список використаних джерел:**

1. Азар В. І. Економіка і організація туризму. Москва : Аспект-Пресс, 2003. 439 с.
2. Алексеева Н. Ф., Сакун Л. М. Регіональні аспекти стратегії розвитку туристичної індустрії URL: [http://tourlib.net/statti\\_ukr/alekseeva.htm](http://tourlib.net/statti_ukr/alekseeva.htm) (дата звернення 03.03.2020).
3. Саух І. В. Основні проблеми, принципи, стратегії формування та розвитку регіональних туристичних комплексів. Економіка. Управління. Інновації. 2013. №1 (9). URL: <http://infotour.in.ua/sauh2.htm> (дата звернення 03.03.2020).

**Д. В. Герасименко, В. С. Павленко**

*Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка*

## **КВЕСТ-ЕКСКУРСІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ЕКСКУРСІЙНОГО ПРОДУКТУ В УКРАЇНІ**

*У статті досліджено один із інноваційних напрямків в екскурсійному туризмі під назвою «квест-екскурсія». Охарактеризовано види «квест-екскурсії», а також, досліджено розвиток даної форми проведення екскурсійного туризму в різних країнах світу та виділено найпопулярніші екскурсійні маршрути в Україні.*

*The article explores one of the innovative areas in sightseeing tourism called «quest tour». The types of «quest excursions» are characterized, as well as the development of this form of excursion tourism in different countries of the world is studied and the most popular excursion routes in Ukraine are singled out.*

Сучасний туристський ринок висуває нові вимоги до організації екскурсійної діяльності, а також до процесів створення, просування і реалізації екскурсійного продукту. Інноваційні екскурсії повинні бути одним з головних чинників розвитку внутрішнього туризму. Туристичні фірми, що займаються екскурсійною діяльністю, повинні мати свій оригінальний бренд, враховувати нові тенденції споживчого попиту, застосовувати диференційований підхід до обслуговування різних соціальних груп.

В даний час одним із інноваційних напрямків в екскурсійному туризмі є форма екскурсії під назвою «квест-екскурсія».

Квест – це пошук чого-небудь, наприклад, пошук пригод. Це поняття застосовується в міфології та літературі в значенні одного із способів